

Методичний коментар до уроку “Марш, не схожий на марш”

Турецький марш

Бадьоре привітання

Послухайте музику (вмикаємо “[Марш Радецького](#)” Йоганна Штрауса-старшого) й охарактеризуйте її.

- Які слова найкраще розповідають про настрій цього твору?
- Що ви можете розповісти про цей твір?
- Чи чули ви вже його?
- Який жанр цього твору? Що допомогло визначити його?

Привітаймося сьогодні в ритмі маршу — вигидаємо слова, які підходять під ритм цього маршу, відповідні рухи. А може, маршируватимемо всі разом? Хто допоможе все робити злагоджено? Як ця людина має діяти?

- Пригадайте марші, які ви вже слухали. Як упізнати твори цього жанру?
- Які марші? Які музичні інструменти зазвичай у них можна почути?
- Покажіть марш рухами. А тепер пригадайте ритм маршу, доберіть музичні інструменти і виконайте його.

Дослідити особливості маршу як музичного жанру дітям допоможе завдання 1 на с. 34 із [робочого зошита-альбому “Мистецтво”](#) для 4 класу.

Знайомимося із композитором

Вольфганг Амадей Моцарт — світова легенда, один із найславетніших і найвиконуваних композиторів класичної музики у світі, національна гордість Австрії, музикант-віртуоз. Вплив Моцарта на розвиток класичної музики величезний.

Моцарт один із небагатьох композиторів 18 століття, який написав твори в усіх музичних формах того часу. Майже в кожному жанрі в нього є зірковий твір, який ще й досі грають і слухають в усьому світі. Багато його творів визнані шедеврами світової музики. Творчий доробок Моцарта становить понад 600 творів: 41 симфонію, понад 19 опер, велику кількість інструментальних концертів (зокрема 27 фортепіанних), 13 струнних квартетів, 35 сонат для скрипки, “Реквієм” та ін.

До сьогодні Моцарт вважається одним із найгеніальніших музикантів в історії людства. “На моє глибоке переконання, Моцарт є найвищою, кульмінаційною точкою, до якої досягала краса в музиці”, — писав Петро Чайковський.

Знавці музики не одне століття захоплюються творами Моцарта. Адже його музика вирізняється серед творів інших композиторів класичною досконалістю та відвагою думки, багатством авторських задумів на основі чітких закономірностей музики. Твори Моцарта сонячні, яскраві, радісні, легкі, прості для сприйняття. Багато з них називають шлягерами серед класики, але водночас музика Моцарта глибока, загадкова, вдумлива і складна. Моцарт увібрав усі досягнення минулого, довів до досконалості всі музичні жанри та перевершив майже всіх своїх попередників досконалим переданням почуттів.

Композитор народився 27 січня 1756 році в Зальцбурзі (Австрія). Батько, Леопольд Моцарт, був помічником капельмейстера та молодшим композитором в оркестрі при дворі архієпископа Зальцбурга, а також провідним музичним педагогом Європи.

Незвичайні музичні здібності Моцарта стали очевидними вже в ранньому дитинстві. Трирічний Вольфганг Амадей із захопленням грав на клавирі, у п'ять років, ще не знаючи нотної грамоти, складав невеличкі п'єси, а в шість — уже виступав перед публікою. Моцарт незвичайно швидко навчався і з легкістю опановував мистецтво гри на музичних інструментах і композицію.

Сучасники композитора пригадують, що Вольфганг Амадей уже в 4 роки малює каракулі на нотному папері, чим неймовірно розлючує батька. Проте гнів швидко змінюється подивом — хаотичні, на перший погляд, каракулі насправді складаються у невигадливу, але грамотну з огляду на гармонію п'єсу. І Леопольд розуміє, наскільки обдарований його син і бережно плекає його талант.

Батько, легендарний музичний педагог, був єдиним учителем сина, тож іще й сам навчав хлопчика мов та академічних предметів. Перші гастролі Вольфганга Амадея відбулися на початку 1762 р. в Мюнхені. Успіх був шаленим! Під час подорожі юний композитор ще й пише перші чотири сонати для фортепіано та скрипки, а також Першу симфонію мі-мажор. Тож Моцарт справді був вундеркіндом, причому найзнаменитішим історії музики. Потім він стане наймолодшим членом Болонської філармонічної академії за всю її історію, а також наймолодшим кавалером ордена Золотої шпори, високого папського лицарського ордена.

Моцарт написав свою першу симфонію у 8 років, а оперу — у 12. Дивовижно, але половину всіх симфоній Моцарт написав у віці від 8 до 19 років. Композитор мав феноменальний слух і пам'ять, навіть у дитинстві міг з одного прослуховування запам'ятати складний музичний твір, а потім записати його ноти без жодної помилки.

Моцарт мандрує країнами Європи, пише опери на замовлення, шукає постійну роботу, зосереджується на кар'єрі піаніста і пише музику, яку хоче писати... Дві опери Моцарта — "Весілля Фігаро", "Дон Жуан" — і сьогодні вважаються основою оперних репертуарів у провідних театрах світу.

Музика Моцарта і зараз часто звучить і в повсякденному житті, і в оперних театрах. За своє коротке життя Моцарт написав більше музики, ніж багато інших композиторів. Він і досі належить до композиторів, яких найчастіше виконують. Тож 11 вересня 2002 року, у річницю трагедії в США, протягом доби по всій планеті хори виконували "Реквієм" Моцарта, вшановуючи так пам'ять загиблих.

Все-таки марш?

Ми звикли, що марш — енергійна музика, під яку марширують військові. Але немає правил без виключень — це майстерно довів найжиттєрадісніший композитор Вольфганг Амадей Моцарт, який написав найвідоміший у світі марш.

Послухайте "Турецький марш" Моцарта у виконанні одного з найвидатніших піаністів Володимира Горовиця. Насправді це третя частина сонати № 11, але музика стала настільки популярною, що її виконують як окремий твір.

- Які рухи підходять до п'єси?
- Виконайте вправу “Я — диригент” — уявіть себе диригентом і передайте під музику його рухи.
- Охарактеризуйте музику, використовуючи слова з хмари слів на форзаці підручника.
- Доберіть слова, які допоможуть описати “Турецький марш”.

Музика життєрадісна, урочиста, ніжна і трохи жартівлива. Під неї гарно підходить веселий танок жартівливих бешкетників — [сонячних янголів](#) — сучасної художниці Люсі Чувиляєвої.

- Подивіться на картину і розкажіть про янгола-футболіста.
- Чому ця картина за настроєм підходить до “Турецького маршу” Моцарта?

І на перший погляд не зрозуміло, що спільного між мелодією Моцарта і маршем. Але зверніть увагу на ритм... це ритм маршу. Тож польський аніматор Вітольд Герш уявив “Турецький марш” і створив мультфільм.

- Спробуйте вигадати рухи, схожі на рухи військових, які підходять до такої запальної музики.
- Прислухайтеся, чи є в музиці шістнадцяті ноти.
- Як змінюється гучність? А як би змінювали гучність ви? Покажіть це рухами диригента.
- Чи є у творі музичні прикраси? Де саме? Спробуйте зіграти подібну прикрасу на дитячому піаніно.

Кожний виконавець сприймає мелодію по-своєму, тому й цікаво слухати різні виконання однієї і тієї самої мелодії. Послухайте “[Турецький марш](#)” у виконанні канадського піаніста Гленна Гульда, відомого завдяки своїм оригінальним інтерпретаціям музики. Ми чуємо трохи повільнішу і замріяну мелодію.

- Яка інтерпретація (відтворення) музики вам ближча?

Рондо

Сподіваюся, вам сподобався марш Моцарта і, напевно, він уже звучить у вас у думках. Ще один раз пригадаймо мелодію “Турецького маршу”!

- Які ще особливості має “Турецький марш”?
- Як гадаєте, яка його головна особливість?

Таке враження, що музика складається із суцільних повторень, але вони не набридають, мелодія легко запам'ятовується, її хочеться слухати й слухати.

Розкажіть про розгортання мелодії твору за музикограмою в підручнику (с. 66).

- Пригадайте, структуру якої музичної форми нагадує вам ця музикограма.
- Знайдіть рефрен. Коли він звучить?
- Чому музикограма завершується кругом?

Музичні фантазії

Уявіть, як музику можна намалювати лінією.

- Якого вона буде кольору? Як краще відобразити тему, епізоди?
- Як покажете, де музика звучить тихо, а де голосно?
- Лінія буде суцільною чи пунктирною? Прямою чи хвилястою?

Запропонуйте дітям намалювати музичну лінію “Турецького маршу”, а потім подивитися, як музичну лінію зображено в мультфільмі.

- У яких місцях вона збігається із вашою, а в яких — відрізняється від неї?

“Турецький марш” сучасні музиканти грають по-своєму, обробляють, змінюють мелодію так, щоб вона звучала сучасніше, виконують її на різних електричних інструментах тощо. Послухайте популярний марш у [сучасному виконанні](#).

- Впізнаєте музику?
- Яке виконання вам подобається найбільше?

Ритмічний акомпанемент

Вивчіть співаночку “[Летять, летять сніжинки](#)” (слова Володимира Кленца, музика Світлани Садовенко).

- Доберіть музичний інструмент і заспівайте співаночку з ритмічним акомпанементом.

Ta Ti-Ti-Ti-Ti Ta Ti-Ti-Ti-Ti Ta Ta Ta Ta Ta Ta Ta Ti-Ti-Ti-Ti Ta Ti-Ti-Ti-Ti Ta Ta Ta Ta Ta-a
--

- Запишіть за зразком свій ритмічний акомпанемент і проспівайте з ним співаночку.
- Як гадаєте, підійшов би до співаночки про сніжинки ритм маршу? Чому?
- У якому регістрі — високому, середньому чи низькому — звучить співаночка? А чи могла б вона звучати в низькому регістрі? Чому?
- Які шумові музичні інструменти (барабан, бубен, трикутник, дзвіночки) ви використали б для передавання чи підкреслювання характеру співаночки? Чому?
- Яка ритмічна доля має бути яскравішою в цій співанці – перша, друга чи третя? Чому?
- Які рухи краще використати під час виконання співанки? Чому?

Відчутти себе композитором і написати свій ритмічний марш і дібрати оркестр для його виконання дітям допоможуть завдання 2–3 на с. 34 із [робочого зошита-альбому “Мистецтво”](#) для 4 класу.